

İŞ YAŞAMINDA GIDA MÜHENDİSLERİ: NE DURUMDAYIZ?

Petek ATAMAN

Gıda Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Dergimizin bu sayısı iş yaşamındaki sıkıntılarımıza, özel sektörde ve kamu sektöründe yaşananların paylaşılmasına ayrıldı. Ben de bu ülkenin bir kadın mühendisi ve Oda'ya yıllardır emek veren bir kişi olarak bu konudaki deneyimlerimi/izlenimlerimi paylaşacağım. Sorunlarımızın yoğun olduğu çok net biçimde ortada, o nedenle yazım sorun alanlarına yönelik olacak. Sorunları doğru tespit ederek, doğru mücadele yolunun bulunacağına inanıyorum.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; bizlerin çalışanlar olarak sorunları genel anlamda diğer meslek gruplarından çok farklı değil: işsizlik, düşük ücretler, sosyal güvence konusunda yaşanan sıkıntılar, ayrımcılık, emeklilerin dahi yaşamını sürdürebilmek için çalışmak zorunda kalmaları nedeniyle gençlerin önünün açılmayışı v.b. Bu sorunların temelinde de ülke yönetimine hakim olan genel politikalar var şüphesiz: Çalışanlara ve çalışanların örgütlenmesine yönelik olarak geliştirilen politikalar, neredeyse her ilde üniversite kurmak ve bizim mesleğimiz dahil birçok meslekte hem kalite sorunu hem de fazlalık yaratmak gibi. Ancak tabii biz gıda mühendislerine özel kimi durumlar da yok değil: Aynı alanı paylaşmakta olduğumuz mesleklere göre daha yeni bir meslek olmak nedeniyle alan açmak ve varlığını kabul ettirmek mücadelesi ve bu noktada her alandan daha fazla yaşanan meslek taassubu, kadın yoğun bir meslek olmak, "gıda" konusunun kimilerinin gözünde mühendislikle bağdaşmaması v.b.

Yaşananları, çözüm yollarını tüm bunları görerek değerlendirmek gerekir. Oysa burada da bambaşka bir sorun (genel bir sorun) karşımıza çıkıyor. Uzun yıllardır benimsenen ezberci, çoktan seçmeli sistemle başarıyı yakalayan, daha ilköğretim yıllarından itibaren rekabet ve yarışla yoğrularak yetişen bireysel; politikadan uzak nesiller... Hal böyle olunca, sorunları da kapsamlı bir biçimde görmek; mücadeleyi doğru biçimde vermek kolay olmuyor.

Biraz daha detaylı irdelersek,-sonuçta hangi noktadayız?

Özel sektöre bakarsak; yazımın başında da söylediğim gibi kadın mühendis ağırlıklı bir meslek olmak ancak buna karşın gıda sektöründe sayıca çok yoğun biçimde küçük işletmenin hakim olması en önemli sorun alanlarımızdan biri. Bu işletmelerde kurumsallaşma olmadığı gibi, kadın idareciden rahatsız olan çalışan sayısı da çok fazla. Bu duruma bir de imalat sektöründe olmak, girdilerin biyolojik olarak aktif ve çabuk bozulabilir olması, üretimin kesintisiz devam ediyor olmasının gerektirdiği çalışma saatleri ve işte yaşanan mevsimsel yoğunlaşmalar da eklendiğinde manzara netleşmeye başlıyor. Birçok gıda sektöründe hafta sonu tatili dahi hayal niteliğindedir. Tüm bunlara sektörde genel anlamda ücretlerin düşüklüğünü, sosyal güvence sistemindeki kaçakları, kayıtdışılığı ve gıda mühendisi çalıştırmanın sadece yasal zorunluluk olarak görüldüğünü de eklersek (ki 1995 yılından beri var olan istihdam zorunluluğuna rağmen hala birçok işletme bunu sadece bir yasal zorunluluk olarak görüyorsa bu noktada kendimizi de çok ciddi bir biçimde sorgulamamız gerekir) sektörde görev yapan meslektaşlarımızın ne derece zor koşullarda görev yaptıkları oldukça net ortaya çıkmaktadır. İşverenin “kar” anlayışı ile insan sağlığına uygun ürün üretme mücadelesi arasında, serbest rekabet piyasasında yaşam mücadelesi... Diğer taraftan tüm bunları bilmeden bu mesleği seçen birçok genç, koşullara pek de razı olmadan mesleğini yapabilmek talebinde...

Genel olarak özel sektör temsilcilerinin en çok yakındığı noktanın analitik düşünemeyen, AR-GE ve yenilikler anlamında yetersiz kalan, teorik bilgilerini pratiğe dökemeyen mühendisler olduğunu da ayrıca vurgulamak gerekir. Uzun yıllardır benimsenen o ezberci, çoktan seçmeli eğitim sistemi tam da bu noktada belirgin biçimde kendini gösteriyor.

Kamuda durum nasıl? Genel anlamda kamu sektörünün güçlü olması, etkin bir denetim sistemi kurulmuş olması (sadece gıda güvenliği kapsamında değil, sosyal güvence sisteminin doğru işlenmesi, kayıtdışının önlenmesi, katılımcılığın kamuda kültür halini alması v.b.) sorunların büyük bir kısmının daha kolay çözümlenmesini sağlayacak. Ancak öncelikle gıda sektöründeki denetimlerin yetersiz olduğunu söylemek gerekir. Hal böyle olunca, özel sektörde de anılan sorunların aşılması kolay olmuyor. Gıdada bilerek ya da bilmeyerek yapılan yanlışlar, oluşturulan riskler yapanın yanına kar kaldığı sürece gerçekçi çözümler oluşmuyor. Sektörde işletmelerin büyük çoğunluğunun büyüklüğü, ne tesadüftür ki, 29 beygir gücü ve 9 çalışana dayanmış durumda. Bu durum dahi bulunan noktanın vahametini gösteriyor. Yürürlükte olan yasa ve yönetmelikler gereği zorunlu istihdam kapsamında yer alan çalışanların Odalarından belge almaları gerekiyor. Bu belgelendirme bir açıdan Odaların çalışanların çalışma koşulları ile ilgili olarak daha aktif müdahil olmalarına olanak sağlıyor. Ama bir bakıyorsunuz, yakalanan bu fırsat yine en çok kuralı koyan Bakanlık tedirgin ediyor. Yani düşük ücretler, sosyal güvence sistemi eksik gedik çalışanlar değil, bu konuyu takip eden kurumlar Bakanlık rahatsız ediyor. Bu rahatsızlık kimi zaman öyle boyutlara geliyor ki, ilgili Bakanlık yetkilileri işverene “siz de o zaman Odası olmayan mesleklerden istihdam edin” diye akıl verebiliyorlar.

Kamuda istihdam bizim mesleğimiz açısından son derece yetersiz ancak bir o kadar gerekli ve önemli. Bu noktada da hala önemli mücadeleler var. Bu konuda yıllardır oluşmuş olan sabit fikirleri aşmak, var olan meslek taassubunu yıkmak, gıda mühendislerinin varlığını ve gerekliliğini kabul ettirmek için hala çok önemli mücadeleler gerekiyor - veriliyor.

Görüldüğü gibi iş yaşamına dair sorunlarımız çok. Çözüm birlikte mücadele etmekte... Sorunun nerelerden kaynaklandığını doğru görmekte... Geniş ve objektif bakabilmekte... Örgütlü ve “biz” olabilmekte... ■